

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 %.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis
Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem
ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA

Apud DESCLÉS, LEFÈVRE ET SOC.
ROMAE, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES
LONDON W. - 22, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICA SEPTENT.

Apud
COMMERCIAL OF THE HOLY LAND,
NEW YORK, 143 W 95th St.

IN CANADA

ET NEWFOUNDLAND
NEW YORK (U. S. America.), 143 W 95th St.

IN BELGICA

Apud DESCLÉS, LEFÈVRE ET SOC.
BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

IN GALLIA

Apud DESCLÉS, LEFÈVRE ET SOC.
Rue Victor Hugo, 5

LIBRAIRIE VIC ET AMAT
CHARLES AMAT SUCC.
Rue Cassette, 11.

IN HUNGARIA

Apud
C. B. LIPTAY, CORRISP. DE HONORIS
BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX

CHRISTIANAE ANTIQVITATIS DOCTORVM URBANVS CONVENTVS (XV-VII kal.
Mads m dccc)

DE IUVENCO PORTA CHRISTIANO

NUPERIME CIRCA "STELAN" IN ROMANO FORO EFFUSA

VITA FUNCTI VIRI CLARIORES

IOANNES BAPTISTA DE ROSSI

FOSSANOVAE ABBATIA

DE HORATII MARUCCHI OPERE CUI TITVLVS "ÉLÉMENTS D'ARCHEOLOGIE

CHRÉTIENNE

LOLLIVS SIVE DE PROVECTA LATINITE

"DOMINICA PALMARVM"

CHRISTO REDEMPTORI REGI SAECULORVM TRIUMPHANTI

DE TORPEDINARIIS NAVIBVS LUCE ACTIS

ANNALES

PUBLICI PER ORDEM COETVS LEGIBVS FERENDIS

SOCIIS MONTVM

AEWIGMATA

In tertia operculi pagina:

PER ORDEM

VARIA: Nonnulla de Anglis

G. P.

I. Lemette.

Romanus.

I. F.

A. Costaggini.

H. D. V. Pieralice.

F. Ramorino.

P. Angelini.

F. C.

Fr. X. Reuss.

Hersilus.

Poplicola.

Scriba.

Vox Urbis.

Digamma.

Viator.

P. d. V.

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCIJ

M DCCC

Vitalismo tradizionale. - Romae edid. Desclée, Lefebvre et Soc.



Si vero ab America aut ab Australia petatur onera (300 Chilogramm. ad minimum) pretium erit francis 22.

[illegible]

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15. M. 12. Sch. 12. Doll. 3. Rubl. 6. Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 27.

CHRISTIANAE ANTIQUITATIS DOCTORUM

URBANUS CONVENTUS

(XV-VII Kal. Maias M DCCCC).

Nequē humanis casibus, neque humano consilio, sed prope divinitus datas oblatasque rerum conditiones ac temporis credimus, quibus quodammodo potius necessarium quam opportunum fuit cogere nunc Romae eruditissimorum virorum concilium summis antiquitatis christianae de rebus acturum.

Nam, si locum consideres, ea Urbs est, quae inter ceteras eminet incolatu Apostolorum, sanguine martyrum, magisterio doctorum, auctoritate pontificum, virtute sanctorum; ea Urbs, a qua per viginti propemodum saecula regiones omnes religionis veritatem, eiusque magistros acceperunt, cui nulla dedit fidei christianae praecepta, suum nulla dedit episcopum a quo regeretur.

Iure igitur iis, qui in christianam antiquitatem inquirunt, patebit hospita Roma, quae tota quanta est christianae rei monumentum est.

Atque aliud insuper lubet addere, quod proculdubio menti cuiusvis affulget. Cum Spalati coetum primum cultores archaeologiae christianae constituerunt, palatii rudera versabantur ante oculos, illius olim Diocletiani, a quo et per quem illa sine more modoque caedes et laniens atrocissima, quae *martyrum aetas* nuncupata est. Alterum nunc in Urbe inquit concilium, ubi Diocletianearum rudera thermarum, ubi Augustanae illius arcis reliquiae videnda manent propriis vix dignoscenda ruinis.

Proh fatum truculentissimi imperatoris! Sexdecim vix interlabentibus saeculis illic actiones gratiarum solemnes Christo Deo, eversis prorsum idolis, actae sunt in templo, ubi de Christi christianorumque nominibus aeternum delendis animo agitaverat. Atque heic idem fatum: periere thermae, mirabile opus eius, amphitheatrum, palatium, et e nobilissimis aedificiis eius tantum superest, quantum satis sit illi templo celeberrimo, quod Bonarrotius in aula thermarum maxima, monumentum christianae religionis insigne, excitavit. Utinam ea sit mens, ut apud nos grates Deo agantur, ubi tanta recordatio assurgit pugnae saevissimae in Christum illatae!

Quod si quibusvis id gratum atque insigne, iis prae ceteris, qui huc venerunt ad veritatem christi-

stianae historiae novo opere muniendam, novis muris instruendam, novis ornamentis condecorandam, gratissimum atque honestissimum fore, censemus.

At quae tot martyrum cruentata caede super templa idolorum victrix ascendebat Ecclesia, ea sexcentis fraudibus dissidentium circumsepta, herculeo par labori, quo Lernaeus iacuit anguis, singulas aggressa sternebat, quae, dum suo quaeque

ciebantur, ut novum inde lumen effunderetur, novaque species rerum luceret, qua allecti christianae antiquitatis cultores etiam in haec animus, vires, mentesque scerrimas intenderunt. Et quidem hoc in conventu Romae congregato versantur sancti viri discipuli, quos ille voce alebat, exemplis adigebat; ne curis, ne laboribus parcerent ullis, ut, digni tanto magistro, bene de christianae re meriti ducerentur.

Commemorandi quapropter ntrique in Urbe hoc anno qui erant pulcherrimis rebus gestis, et feliciter gestis; immo spem et expectationem alto finitibus, in tanta doctorum frequentia, plausu et recordatione gloriosa commemorabuntur, quasi universus orbis legatus esset, ut qui de omnium gentium religione, pietate, ac sapientia optime meruerunt, magnitudinis omnium gentium benedictione et laudatione celebrarentur.

Quae cum ita sint, cumque locus tempusque arrideant, tempus praesertim, quod Iubilaei anno solemnissimo in Urbem tot gentes accit, liceat ea exprimere quae peregrini redemptores domum fabuntur: «Vidimus sapientium cohortem, quam ex eruditissimis suis omnes populi viritum elegerunt atque miserunt sanctissimis de disciplinis acturam. Sapientes conspeximus divini Verbi, quod Patris sapientia est, in nomine congregatos, et audivimus verba quae vix licet homini loqui. Oh!, religio illa, quae tali fulcitur sapientia, vigeat vivax, triumphatrix et immortalis!»

Et profecto in conventu isto quae sunt ad priscas christianae religionis aetates exquirentes, omnia quasi reviviscunt et germinabunt; et fortia martyrum facta, clarissima doctorum praecepta, testimonia gravissimae antiquitatis in lucem recordationemque redibunt, non quasi annis obsita, sed quasi hodierna primum frondescant atque floreat, probantia mirabiliter, dum nemo expectat, vaticinium illud insigne, quod christianae veritati eiusque heroibus commune atque aeternum fuit ac perseverat. His enim proprium tantummodo est illud Psalmistae: «Non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini» (Ps. 117, v. 17).

G. P.

SALVETE VIRI DOCTISSIMI

QVI

DE CHRISTIANA ANTIQVITATE TVENDA INVESTIGANDA

ROMAM CONVENISTIS

VOBIS E CAELO GESTIENS ADEST

IOANNES ILLE BAPTISTA NOSTER

HVIVS DISCIPLINAE

INSTAVRATOR ET CVLTOR PRINCEPS

VOBIS PLAVDIT

“VOX VRBIS”, COMMENTARIVS

saeculo singulae pugnant, universae vincuntur. Verum quot in volumina, quot in monumenta ipsa haereticae pravitatis vestigia aere, marmore, tabulis irreperunt! Atque hic etiam labor, hic opus, hic summa muneris; singula, scilicet, per proprias cuique aetates digerere, loco sibi proprio statuere, a calumniis vera vindicare, a veris mendosa secernere.

Sed clarissimis viris aliud fere triumphale ingruit, quo loci opportunitas temporis opportunitate cumlatur, idque omnino sapientiae eorumque dignitatis in laudem et famam cedit. Quinquagesimus enim affulget annus ab initis operibus et effossionibus et inquisitionibus christianarum rerum in coemeteriis, quae *catacumbas* vocant. Pius IX Pontifex agundis ac faciundis Ioannem Baptistam De Rossi praefecerat, qui instinctu quodam ad ea, haud aliter ac si caelesti quodam spiritu afflatus, movebatur. Huius opera, illius voluntate et consilio ita omnia perfi-

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS Commentarii VOX URBIS anno MCM

Pretium annuae subnotationis est: in Italia Lib. 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 ¹/₂.
recto tramite mittendum

ad Aristidem Leonori equitem, commentarii ipsius possessorem et administratorem
ROMA. Via Alessandrina, 87

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA

Inter eos omnes, qui die XV mensis Martii MDCCCC inter commentarii socios numerentur,
sorti committetur sacro Paschatis Resurrectionis die eiusdem anni

Thesaurea Aurea Pulveris Nicotiano Asservando

qua SS. Dominus PIUS Papa IX T. F. utebatur, propti ex laudamento constat in scriptis testimonio

Qui primum nunc nomen dederint, pretiumque subnotationis solverint uti supra, *Vox Urbis*
commentarium accipiant a Kalendis Ianuariis usque ad expletum annum MDCCCC, iisque
donum erit

URBIS A IANICULO MONTE PROSPECTUS

late magnus (m. 1.10 X 0.24) et visu decorus.

Sociis qui subnotationem renovabunt dono dabitur ubi primum in promptu erit

LIBER (vulgo "Album,") PRAECIPUA URBIS REFERENS

pulcritudine insignis atque, commentarii moderatore iubente, expresse conflatus.

Denique illis inter socios, et recentes et veteres, qui tres in Italia, vel binas ubique extra Italiam
subnotationes novas comparaverint, earumque annum pretium recto tramite miserint ad commentarii
administratorem, optio erit unius ex his XXXIII quae sequuntur, quod gratuito pariter habebunt:

- | | |
|--|--|
| I. . . . Aristoteli De arte poetica liber. Rec. GUILIELMUS CHRIST. | VIII. . . Xenophontis. Expeditio Cyri. Rec. A. HUG. |
| Id. Ars rethorica. Ed. A. ROEMER. | Id. Historia Graeca. Rec. O. KELLER. |
| Id. Quae feruntur Magna Moralia. Rec. FR. SUSEMIEL. | Id. Institutio Cyri. Rec. A. HUG. |
| II. . . . Fabulae Romanenses graece conscriptae ex rec. et cum adn. A. EBERHARD. | Id. Commentarii. Rec. W. GILBERT. |
| III. . . . Homeri Carmina. Ed. GUIL. DINDORF. (Voll. 2). | Id. Scripta minora. Rec. L. DINDORFIUS. |
| IV. . . . Metrologicorum scriptorum reliquiae. Ed. FRIDERICUS HULTSCH. (Voll. 2). | IX. . . . Novum Testamentum. Graece ed. PH. BUTTMANN. |
| V. . . . Patrum Nicaenorum nomina graece, latine, syriace, coptice, arabice, armeniace. Edd. H. GELZER, H. HILGENFELD, O. CUNTZ. | X. . . . Augustini (Sancti Aurelii) De civitate Dei lib. XXII. Iterum rec. B. DOMBART. (Voll. 2). |
| VI. . . . Plutarchi Vitae parallelae. Rec. C. SENTENIS. (Voll. 5). | XI. . . . Caesaris C. Iuli cum A. Hirri aliorumque supplementis: Commentarii de bello Gallico, de bello civili, de bello Alexandrino, de bello Africo, de bello Hispano. - Fragmenta. Rec. B. KÜBLER et Ed. WÖLFFLIN. (Voll. 3). |
| VII. . . . Strabonis Geographica. Rec. A. MEINKE. (Voll. 3). | XII. . . . Ciceronis M. Tullii Opera rhetorica. Edidit FRIEDRICH. (Voll. 2). |

(Sequitur in tertio operculi pagina).

qua et plures, increduli antea, stelam regum aetati,
vel antiquissimae saltem adscribere tandem consen-
serunt.

Duhn doctissimi germanici viri opella hunc exitum et ipsa procuravit, qui in votivam stipem sedulo inquirens, eam ante sextum fere saeculum validis argumentis constituit, indeque ne Romuleum quidem, quod dicunt, sepulcrum post hoc tempus conditum esse, Immo et ipse principem illum Fori locum vetustissimum fuisse, et Quiritum primis Manibus sacrum libens fatetur.

Ceterum, de inscriptionis interpretatione vir prudentissimus siluit, quamquam cives eius operi non defuerunt, in primis Emman, qui veluti ad ultionem in omnes qui sacros fines conculcassent conditam stellam interpretatus est. Verum, etsi demus verba et locutiones, quas vir defectus affecit, minus lata forte et latinam indolem magis hanc reddenda, de veritate tamen lectionis vehementer agrammus indicis hactenus, uti lubet, contenti.

Huelsen in Germanica, ubi, ut patet, Augustus
 eodem lapidem a Maxentio in hoc loco, secundum as-
 sarentem praeteritum, libenter, ut ait, Amisio Ceci-
 assentior, qui primus stelae inscriptae, quae veluti fel-
 icissimus augur fuisse videtur, etiam aperta emersis
 varietate monumentis in hoc loco confirmari vi-
 dentur; ex quibus etiam colligitur locum sacrum
 ibidem fuisse sacroque monumento sanctum.

Edixerat namque Numa, ut sacra omnia exscriberentur, atque exsignarentur (Liv. I, 20), eaque pontifici tribuit constituens, quibus hostiis, quibus diebus, ad quae templa sacra essent. Atque templum quodque suam legem debuit habere; lex agitur stelaë insculpta alicui ex templis est tribuenda, in umbilico illo Urbis satis forsitan frequentibus; illi adamussim, cuius vestigia his diebus nova prodidere.

Quod templum satis erudite vir doctus atque acutus Terrae Felicitatis numini sacrum indicavit, sive Tellus Mater fuerit, sive Ceres, sive Bona Dea, aut Maia, aut Fanna aut denique Faustitas, addiditque inesse forte ibi curiam Hostiliam vel Faustiliam, a Faustulo, Romuli nutricio, vel ab Hostilio, Tullii Hostilii regis avo, nuncupatam, eamque « veterem curiam » ostendere, ubi curarent sacerdotes res divinas, cum in curia Hostilia senatus res curaret humanas.

Sed, ut auctor confirmaretur de « curia vetere »
ag, id etiam impulit, *Divam* stelae verbum, quod
nomen peculiare numinis illius, quod senior aetas
Divam vel *Divam Angenoram* dixit, daretur reco-
gnoscere, cui et vivorum et defunctorum Manium
fuisse patrocinium commissum. Quod mire conso-
nare videtur cum scholiis Cruquianis ad Horat. *Epod.*
(16. 13), quae pro rostris Romuli sepulcrum Var-
roem dixisse docent, ibique etiam duos leones
fuisse erectos, factumque inde, ut pro rostris mortui
laudarentur. Atqui Divae cultum funereis caeremoniis
facile est conicere.

Quae Aloisius Ceci late diligenterque exposuit, ea summatim dedimus, dum aemulorum sapientes ad rem investigationes magno animo expectamus, tum P. Caesaris De Cara S. I., viri antiquitatis disciplinæ doctissimi, tum Iosephi Gamurrinii, quem funeream huius monumenti naturam satis probasse non contentum, certamen rursus aditurum scimus, et, ni audientes fallimur, locum hunc Romæ antiquissimum quod declaratum est sepulcrum re confirmaturum.

Quam tantorum virorum contentionem, firmis monumentorum testimoniis primas exorientis Urbis traditiones tuentem, elato animo hodierni Quirites demiramur, magnaque spe laetisque auspiciis quotidie persequimur.

ROMANUS.

VITA FUNCTI VIRI CLARIORES

Senatus sacer Pontificis Romani tribus Patribus purpuratis recens orbatas est, **Aloisio de Canossa**, Episc. Veron., **Camillo Mazzella**, Episc. Praenest., Congregationi Sacrisacris Ritibus praeposito, et **Ioanne Haller**, Archiep. Salisburg.

Ex aula simul Pontificis mortuus est ipsius Paris Sanctissimi Auditor, **Augustus Gualdi**, Romanus, Archiep. Nicaeensis, vir magni consilii et doctrinae, quam pietati summae probè consociavit.

Henricus Didon, ex religioso Ordine sancti Dominici, celeberrimus ille verbi divini praeco et scriptor, repentino morbo correptus Tolosse, natus erat Touvet in Gallia an. MDCCCL.

Petrus Iacobus Joubert, qui Praetoriae, in urbe Transalpiniae reipublicae capite, e vivis excessit septuagesimum septem annis, intererat. Solutus et callidus dux an, MDCCLXXX Angli. Maiores vixit, deinde an, MDCCLXXXVI Jameson decessit impetum in patriam suam facientem ad delictum. Angli, tunc autem in castra reliquit Praetoriam summus eorum hostes imperavit.

Parisi, 1848. *proditus* in: *Pennsylvia* *depo* *maise* *deli*
Reinhold Wiegand in *Puttkamer*, qui publicis
 diis in *Berlin* *prodit* in *an* *hactenus* *restituere* *scribens*
regulae in *parte* *ante* *fuit*.

Cemius Paphlagon, cuius nomen late hoc estem Aorist, ortum duxerat Tokat, in Minore Asia, an. 1800 circa. An. 1810, cum 22 annis, primum elephas, deinde equitatus praefectus, obtinuit stipendiaque multa habuit, in Syria praecipue, et insulae Creta et contra Serbiam. Cum esset an. 1820, in Romam exiret, Danubium flumen transgressus est, ipse ad Pluviam urbem illam profectus, sed tamen eadem in urbe obierat, postquam egregia febris fecit, sese tandem hostili tradidit. Illius belli commentarius postmodum scripsit.

IOANNES BAPTISTA DE ROSSI

DOCTRINAE fama, honores, laudum testimonia quae Ioannes Baptista De Rossi vel quum iuvivis ageret est assequutus, tot ac tanta fuerunt, ut nequeat illud iterum de eo praedicari: « maius a exsequiis nomen in ora venit ». Hic equidem innumeris academicorum sertis auctus, sapientum virorum totius Europae atque Americae amicitia donatus, regum atque principum studia humanissima expertus, summorum pontificum peculiari benevolentia firmatus sive cum sexagesimum aetatis annum attingit, sive decem post annos, septuagesimum praetergressus totius exculti orbis auspicia, omnia, auguria tamquam omnium gentium magistro festanter oblata sibi videnti

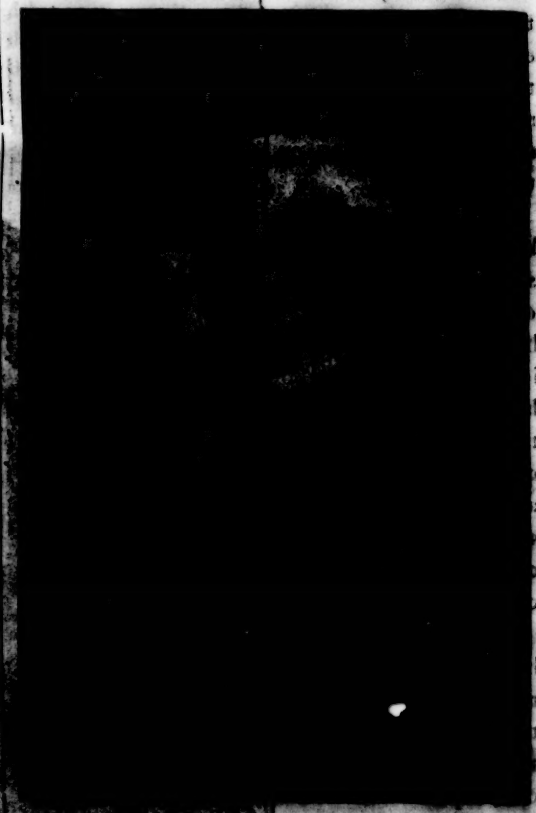
Et fuerat sane: inter principes enim antiquitati cultores, qui vel eum praecesserunt, vel eius aequales fuere, vix cum maximis meruit comparari. Quin etiam eidem disciplinae per primaevae Ecclesiae abdita rudera novum atque paene inexploratum iter pandit. Haec summo ingenio virtutique labori eius indefessae divina fata servaverant, ut christianae antiquitatis studia, prope ab incunabulis primuereretur, unus aleret, ita tamen ut geminam profanam disciplinam, quam doctissimi tot viri a saeculo usque decimoquinto prosequuti fuerant et latissime auxerant, unius vitae spatio victrix aemularetur.

Roma tantum virum genuit septimo kalenda

Martias anno MDCCCXII. Maiorum gloriam a pueritia primum veluti amorem habuit, litteras pertinaci studio coluit, memorias filiali veluti pietate lustrare coepit. Graecis atque latinis litteris imbutus, hodiernis exultarum gentium linguis praecipue auctus, Iosepho Marchi e Soc. Iesu, christianae antiquitatis cultori illius aetatis summo, statim adhaesit. At magister miro iuvenis ingenio latissimaque doctrina perculsus, socium potius eum habuit quam discipulum; brevique evenit, ut ab eo quem edocuerat, non sine omnium admiratione, vinceretur.

Attamen, et profanas etiam antiquitates: et monumentorum reliquias non sine maxima laude vir doctus simul perscrutabatur, scripta haud raro edens, quae deinde summo pretio rei doctores habebant.

Latinarum inscriptionum corpus, quod Berolini
Mommisenius et Henzen tunc digerebant, ferventi

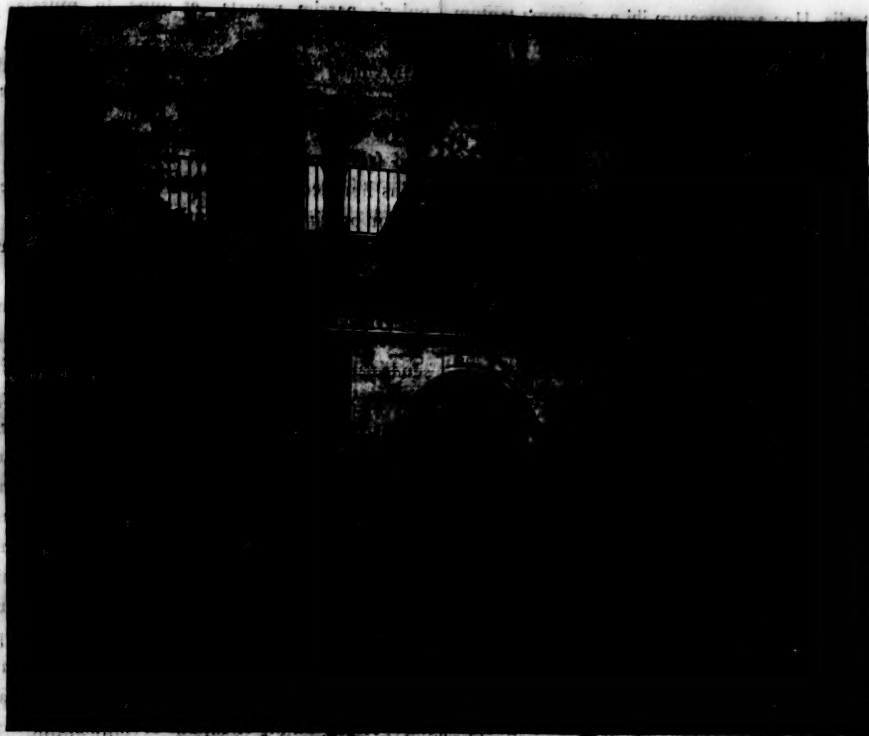


opera et ipse auxit iuvitque, Nicomachi Flaviani: honorariam basim celeberrima explanatione illustravit primas inscriptionum syllogas docto volumine edidit. Urbis veteris formam atque imaginem plurimisque eruditissimis libellis hic vel illic restauravit in oculis. Regionum Urbis indices acuta mente recognovit; Herculis fani, ad forum Boarium, diruti continuo locum restituit; idem de Fabii Maximi triumphali arcu in Foro procuravit; Herculis et Musarum aedem in Philippi porticu, ad Campum Martium, scripto illustravit; cohortium vigiliam excubitoria loca hactenus ignota indigitavit; denique volumen amplum et multa doctrina refertum de Urbis formis, quotquot ante XVI saeculum depictae vel delineatae fuerant anno 1879 edidit.

Verum, uti diximus, prae tot tantisque in profanae antiquitatis augmentum patratis, una summa gloria, qua maximus inter aequales excellit christianae antiquitatis doctrina.

Romana coemeteria, si *calacymbus* ad S. Sebastiani exceperis, inculta atque omnino fere ignota omnibus per saecula latuerant, incuria magis quam terrarum ruinis obruta. Ut haec repeteret, effoderet exploraret, in lucem redderet, primum vitas suae finem Ioannes sibi constituit.

Quare inscriptiones veterrimae christianorum
quotquot in coemeteriis, in templis, in museis, in



Abbatiae Fossanovae peristylum. (Photographice expressit nobilis vir C. Tenerani).

properaret, ubi magni eius opera futura erat in universali Concilio, quod de summis Ecclesiae rebus illic congregabatur, hospitii causa in Fossanovae abbatiam « Amaseni ad fluminis undas » infirmitate correptus divertens, septima Martii die, anno 1274, in Christo, cui iugiter vixit, aeternum quievit.

Magnum inde loco nomen, et eximia loci monachis levis, qui fraterna caritate susceperunt advenientem, aegrotantem curarunt, abeuntem ad caelestia multis cum lacrimis prosequuti sunt.

Proxima Priverno, et fere inter hoc et Summum media, Fossanova aedificata est, haud longe a Foro Appii diruto, a Tripontio, Tribus Tabernis, et Regeta oppidis, immo urbibus, quarum nomina in sacris profanisque fastis notissima sunt tum hospitio Apostoli Pauli Romam petentis, tum Getis a Theodato rege suo descendentibus et Vltigem in locum eius sufficientibus.

Ne quaeras quibus aedificata fuerit auctoribus abbatia: Benedictini monachismi opus et labor. Loco insigne decus accessit ex viris doctrina et sanctitate spectatissimis, qui illic frequentissimi floruerunt, tum ex celeberrima bibliotheca, quam, congestis undique libris, illic monachi more suo contulerunt. Quid plura, si inde Gregorius IV, qui Pontifex anno Domini octingentesimo vigesimo septimo fuit? Monasterium ac templum Cisterciensibus monachis anno 1135 data creditaque sunt, ac Friderico I et Friderico II imperii Romani summam regentibus templum magnificentissime, uti optima temporis illius architectura ferebat, ferme a fundaminibus instauratum. Insuper, additis aedibus, proximum huic monasterium S. Salvatoris aggregatum est; locumque Honorius Pontifex tertius, cuius exemplum sequentes tenuere Pontifices, privilegiis, praedonis, redditibus ditavit.

Maxima templo maiestas ac magnificentia, cui gratia vivax est a musivis operibus, pulchris et laboriosis, quibus instruitur ac decoratur ita, ut dum a magnificentia pulcritudo amplificatur, magnificentia a pulcritudine temperetur. Atque arcanum artis architectonicae in hoc esse summi opifices perspexerunt, ut aequa sint lance elegantia et maiestas in illis aedificandis, quae humanam animam Deo Optimo Maximo quaserendo conciliant: habeant enim maiestatem Domini Creatoris et gratiam habeant humanissimi Redemptoris.

Tribus ordinibus, quos naves vocant, templum constat, et transverso insuper ad modum laetae crucis. Capitanaria turris digna visu, dignumque claustrum, quod atrium, sexcentis columnulis iisdemque grata diversitate concordibus et in unum conspirantibus tamen, nempe ut regenda regant, ut praetereuntes alliciant, ut allectos et inuidentes delectent.

Nolo huic scripto finem imponere antequam duo denunciem, quae animadversione digna videntur.

Iamque primo est ingens ille rerum thesaurus, quem Ughellius, Muratorius, sexcentique rerum notarum diligentissimi vestigatores tot laudibus celebrarunt, nempe *Chronicon Fossae Novae*, Ioanne de Caccano autore (sic) ab anno primo nostrae salutis ad annum MDCCXVII, ex peritusto ms. exemplari coenobii Fossae Novae.

Alterum autem est quod refertur ad caput Angelici Doctoris Thomae, et brevibus expedit. Hoc vita functo, contentio orta est; nam corpus eius hospitii legibus ac decessus, in potestate Fossanovae erat; illud autem sibi vindicabant Neapolis, unde migraverat, Dominicani omnes, quia ex illo Ordine erat, aliae praeterea urbes, alia coenobia. Cisterciensibus, praeter ius optimum, nulla defensio. Hinc Urbano V iubente, venerabile corpus Honoratus Caletani in comitale oppidum suum Fundos detulit, ac Dominicani tradidit asservandum. Cistercienses, ut recuperarent, indices advenit; at dum lis fervet, Urbanus idem anno 1368 rem Dominicani adiudicans, Tolosano coenobio eorum tradidit. At Cisterciensis monachus Fr. Ioannes a Presenzano, quem Wilhelmus de Lordat de traducendo sancto corpore illo Montem Faliscorum, ubi Pontifex erat, inde Tolosam, satageret, arrepto tempore, caput sancti Doctoris dissecuit, et sanguinem defluentem e sectis venis collegit, tresque ampullas vitreas illo complexit. Omnia ad absidem in dextero pariete templi Fossanovensensis ad rem effosso condidit; caput aliud in locum dissecti posuit. Exteros diu latuere haec pretiosissima, et quae sita loco demum reperta sunt anno 1585, praeside loci R. Ioanne Vicjes Gallo et R. Gabriel. Haec autem solempni ritu in Privernate templum deducta. Rem omnem acerrime vindicat Thomas Magnoni Valenti (Bononiae, 1722), Privernatesque omnes, qui ad rei veritatem probandam miraculis etiam utuntur, quibus et caput et sanguis, Priverni, fulgere quotannis solent.

Rem notamus; non vero sententiam ferimus, neque de Presenzanensis monachi facto iudicamus.

H. DE VECCHI PIERALICE.

DE HORATII MARUCCHI OPERE

CUI TITULUS

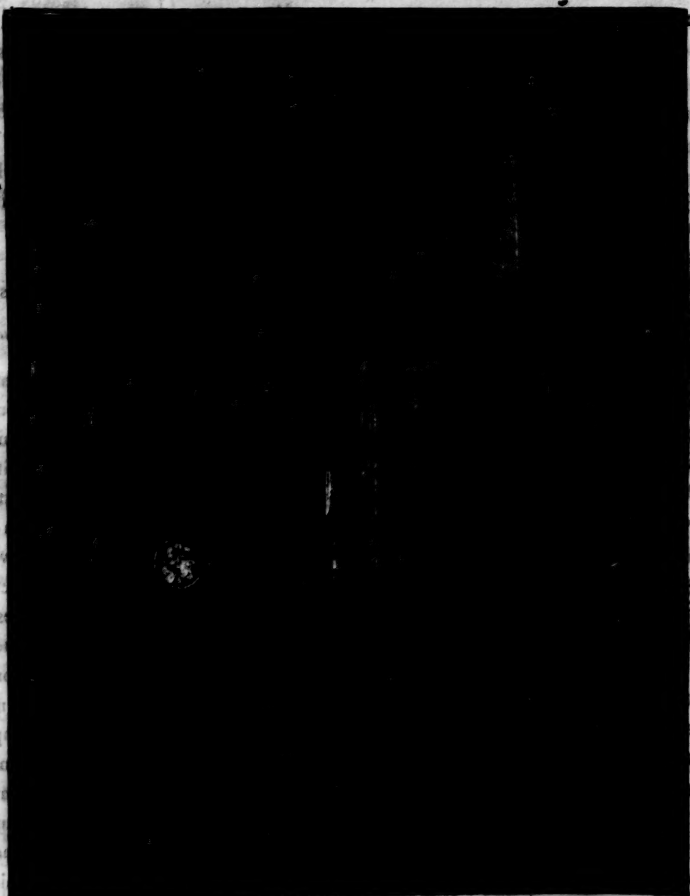
“ÉLÉMENTS D'ARCHÉOLOGIE CHRÉTIENNE”⁽¹⁾

Ex quo Onuphrius Panvinus (de quo vide huius commentarii numerum superiorem, III, p. 20) et celebris ille, sanctitate maxime venerabilis, Philippus Nerius attentionem hominum ad vetera christianorum, praesertim in urbe Roma, coemeteria converterunt, antiquitatum christianarum studia in dies magis magisque excoli coepta sunt; cum statim animadvertissent praecleari ingenii viri, omnibus rebus in hac provincia bene perpensis et veritate ab erroribus omnis generis diligenter secreta, quam magnam utilitatem et fructum inde perceptura esset veteris Ecclesiae historia.

Praesertim vero saeculo nostro (rem notissimam dico, sed repetita iuvant) his studiis animum applicuit et totius orbis in se admirationem rapuit Ioannes ille Baptista De Rossi, cui christianae antiquitatis scientia multo plus debet quam ceteris omnibus eiusdem rei ante eum studiosis. Quis ignorat illum, cum inde ab adolescentia huic disciplinae strenuam operam dare cepisset et plus quinquaginta annos nunquam a labore intermisisset, subterraneae, quae dicitur, Romae quovis angulo indagato et conquisto, compluribus inscriptionibus christianis repertis, ordinatis, explanatis, ducentas ferme commentationes vel maioris vel minoris molis conscripsisse, quibus res christianae ab initio usque ad saeculum ferme nonum ab obscuritate vindicavit et nova luce illustravit? Quod si nunc vigent per Europam haec studia plurimique eximiae doctrinae viri totam vitam in iis insumendam decreverunt, quorum bonam partem nunc ipsum convenisse Romam ad communes labores fovendos et provehendos laetatur, id De Rossii potissimum exemplo et auctoritati acceptum est referendum. Nunquam igitur defatigabimur summis huius viri praedicare laudes; cuius immensam doctrinam vel in epitomen cogere ut omnibus utilissimum ita haud leve laboris est.

Hunc laborem optimo consilio sibi suscepit unus inter praestantissimos De Rossii discipulos, Horatius Marucchi noster, huius commentarii lectoribus apprime notus, opere

(1) Vol. I: *Notions g n r.*; II: *Guide d. catacombes*, Romae 1900.



Abbatiae Fossanovae prospectus interior. (Photographice expressit nobilis vir C. Tenerani).

fidellibus concedebatur: «Dominica Paschae petiti» seu «competentium», quia hac die, iuxta nonnullarum ecclesiarum mores, catechumenis Symbolum vel tradebatur, vel explicabatur. Appellata etiam fuit «Capitavium» ob lavacrum capitis baptizandorum Sabbato Sancto, praesentium puerorum; atque in Oriente «Dominica hosannae» ab acclamationibus, quibus Christum Iesum Ierusalem ingredientem laetus populus excepit. Denique etiam «evangelismi» festum, «palmarum», «gestationis ramorum», «in ramis palmarum» dictum est, vel «olivae», «oliviarum», «ad palmas», etc.

Nunc vero «Dominica palmarum» vulgo nuncupatur ex eo quod benedictione ramorum et pompa, quae ipsam benedictionem sequitur, nobis ingressum triumphalem Iesu Christi in Ierusalem, turbis puerisque plaudentibus, «hosanna benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israel», ostendat.

Cuius pompae origo vetustissima est existimanda; siquidem ad exitum IV saeculi in Calendario romano, a Martene edito, ad calcem anecdotorum, «ad S. Ioannem in Lateranis» indicatur, ac pariter in Sacramentario sancti Gelasii: «Dominica in palmas de passione Domini». Habemus etiam Sacramentarium sancti Gregorii a Menardo editum, quod orationem illam, quae ante communionem recitabatur, refert; qua manifeste ostenditur christianum populum cum frondibus et ramis palmarum hac die adesse solitum. Sunt tamen liturgicarum rerum scriptores, qui contendunt nullum huius ritus palmas benedicendi repetitum vestigium ante VIII vel IX saeculum.

Olim nonnullis in locis ramorum benedictio extra Urbem, ubi crux hastata posita erat, absoluebatur. Inde populus crucem veneratus, ipsa cruce praecedente, solemniter civitatem ingrediebatur, ramos palmarum manibus gestans, et clamans: «Egredimini gentes, egredimini populi», aliquod templum petebat. Quo cum pervenisset, extra ecclesiae ianuam manebat; cantores contra in eam procedebant, et, clauso ostio, canebant duos versus ex hymno «Gloria, laus et honor»; ceteraque, ut adhuc in more est, absoluebantur.

Hymnus «Gloria, laus et honor» a quibusdam liturgicis scriptoribus Theodulpho abbati Floriacensi, qui saeculo IX vixit ac postea episcopus Aurelianensis electus est, tribuitur. Quidquid sit de hac re, cum gruti viri nihil certi affirmare possint, ita et nos incerta praeterimus, quibus tantum eius antiquitatem affirmare satis est.

Orationes vero, quae in benedictione ramorum recitabatur, summorum reconduntur, sed nonnullae, quae in recedens enim orat, ut, quemadmodum ante testamentum et ramis viam constravit Christo Dominus Ierusalem ingrediendi, ita et nos curemus, ut, remoto omni lapide et scandalo, in ramis iustitiae opera nostra frondescent. Atque ex ipsis precibus etiam facile colligi potest, antiquitus pro hac benedictione palmarum Missam propriam haberi, veluti optime Gavantus animadvertit.

Etiam a Summis Pontificibus solemnis benedictionis palmarum absoluebatur; quin etiam olim in triclino Lateranensi palmarum distributio a Romano Pontifice fiebat, cum unus ex cardinalibus hebdomadariis basilicae S. Laurentii extra muros illarum benedictionem peregrisset. Alias autem, ut legimus apud Mabilonium, palmarum benedictio in ecclesia S. Mariae in Turri, vel in Turribus, iuxta basilicae Vaticanae campanariam utrimque, rite absoluebatur, post cantum horae tertiae: unde solemniter celebrabatur usque ad S. Petri altare.

Sed procul dubio quam recordemur digna est peculiaris illa pompa Romae habita cum Summo Pontifice Iulius II hac «palmarum die» Bononia in Urbem venit. Ipse enim, ut docet Christophorus Amaduzzi in libro cui titulus: *De operibus et rebus gestis Iulii II P. M. commentariolum Laurentii Parmensi Genesini*, in ecclesia Sanctae Mariae de Populo palmas distribui iusserat; sic una cum magna civium multitudinis manibus ramos gestante Urbem ingressus est, ac per septem laurigeros arcus ei dicatos et altaria hinc inde in viis disposita ante templum religiosae domus, triumphantium more, ad Vaticanas aedes perrexit. Quo profecto ritu ac spectaculo nihil vel ubi clarius, vel intuentibus iucundius.

F. C.

CHRISTO REDEMPTORI REGI SAECULORUM TRIUMPHANTI

«Vicinus! nostris superatus armis,
Pendet ex atra cruce Nazarenus;
Vicinus! quis iam memorabit ultra
Nomen Iesu?»

Sic triumphabant Stygiae cohortes;
Sicque Iudaei, Stygis administri,
Diva cum tandem moretur ullro
Victima, Christus.

Tu-ne vicisti, Salana, rebellem
Quem poli civem Deus, induendus
Carne mortali, pepulit sub ima
Tartara vinctum?

Pone custodes, Miser, obseralum
Qui suis cingant gladiis Sepulcrum:
Milites ridet Redivivus; ictos
Fulmine calcat.

Nec putes, Christo repetente caelos,
Posse te regnum populare Christi:
Dux suos agnos recreat, leonum
Viribus auctos.

Orbe fac toto rabidi tyranni
Saeviant: saevos patienter agmen
Martyrum lassat, teneris ab annis
Vincere solers.

Martyrum sanguis nova christiano
(Mira res!) Agro sala, fusus, addit;
Tuque «Vicisti Galilaeae!» clamans,
Abiis arma.

Integras bellum tamen el, reiecta
Vi, per offusas tenebras, dolosus
Hostis, oppugnans Fidei nitentem
Eminus Arcem.

At dolos frustra struis: haud movendo
Insidet Moles scopulo; Petrusque,
Lectus a Christo moderator Arcis,
Excubat usque.

Saepe, dum currit rota saeculorum,
Impius clamor sonuit: «Superbum
Ea ruit Templum!» Stygis al. ruebat
Nisus inanis.

Quandiu tellus steterit poliusque,
Stabit et Christi, violata nunquam,
Arx; nec avellat Crux inde quisquam
Nobile signum.

Saecula viginti tua iam, Redemptor,
Sceptra senserunt; ter et o beati,
Qui tibi sese populi tribusque
Sponte dedere!

Quippe nolentes, domitos flagellis,
Obsequi cogis; penitusque duros
Conteres olim cruce, cum redibis
Arbitrator Orbis.

FR. X. REUSS. (1)

(1) Ex novo hoc cl. auctoris carmine occasione nacti, ipsi vehementer gratulamur, quod in latinarum litterarum certamine Amsterdami indicto extima laude fuerit ornatus. Socios insuper certiores volumus alium quoque e nostris scriptoribus, ALFREDUM BARTOLI, magna commendatione ex eodem discusse.

Vox Urbis.

DE TORPEDINARIIS NAVIBUS LUCE ACTIS

NEMINEM fugit hoc saeculo iam ad exitum propterante mirifica quaedam ex hominis ingenio promanasse, quae fabulosa potius, quam vera haberentur, nisi oculis auribusque ea quotidie acciperemus. Atque ut vaporis, photographiae, telegraphi, phonographi prodigia ac sexcenta id genus alia, quae enumerare longum est, praetermittam, verba de torpedinariis tantum faciam navibus luce motis

ac ductis. Novam vocem *torpedinariis* in usum deduxi, illo Horatiano fretus praecepto

licuit, semperque licebit

Signatum praesente nota producere nomen;

quaedam enim similitudo mihi interesse videtur inter piscem torpedinem, cuius arcana vi manus arripientis vehementer concutitur atque obtorpet, et huiusmodi rates, quae quum iter faciant undis plerumque obductae, ad loricatas hostium naves proxime accedunt, easque per igneos oblongos orbes, qui a graeco verbo *σῆλον*, siluri vocantur, horrendum in modum convellunt ac paene destrunt.

Principio torpedinariae rates vapore actae, vi propria hac illac per aequora vagabantur, atque exitiales hostium navigiis moliebantur insidias: at vero anno millesimo octingentesimo octogesimo quidam Brenau domo Melbourne, torpedinarias rates nova ratione exstructas portui seu litori per filum aeneum coniunxit, quod electrides pervaderet, quae ipsae agerentur, atque siluri in inimicas iniicerentur naves. Id, ut cuique perspectum est, ad portus ab excursionibus hostium tuendos maxime conferebat, quum ab uno gubernatore plures simul naves a torpedine nuncupatae e summa portus turri moveri ac duci possent; sed fili involucro magnopere impediabantur, quominus ulterius in altum progredierentur ad inimicas insequendas rates.

Interea Marconiani telegraphi absque filis fama longe lateque propagata, studia ac pericula acriore animi contentione a physices doctoribus etiam atque etiam sunt iterata, ut naves torpedinarias, dempto filo, e longe in aequor impellere ac ducere liceret; neque spes eos fefellit: nam, quod erat in votis, tandem acri ingenio iuvenis, cui nomen Axel Orling e Suecia, plene perfecteque est assecutus.

Sed praeter omnium expectationem quae adhibetur vis ad motum in naves ciendum, ea in electride minime continetur, sed in arcanis quibusdam lucis radiis eiusdem fere generis, ac famosi radii Röntgen.

En paucis mirificum Axel Orling inventum: in summa portus turri quaedam instruitur machina, quae a natura ignotos eripit radios, eosque in rates longinquas inicit, ubi per aliud id genus instrumentum in electridem extemplo convertuntur, quae ipsae agantur, ac siluri in hostium mittantur classem. E portus arce in naves, quae quinque vel sex millia passuum distent, facile motus ciatur: sed ex collis iugo, aut melius ex navicula globi, qui per aëra hydrogenio extollatur, rates moveri ac duci possunt, etiamsi inter eas et gubernatorem quindecim vel viginti millium passuum intersit spatium. Et quia torpedinariae naves, quum per aequor vagantur, undis plerumque obruntur, ut hostium eludant vigilantiam eorumque igneos devitent globos, aquas procerus supereminet malus, in cuius vertice discum albo colore infectum extollitur, aptum ad mirificos excipiendos radios, eosque in naves immittendos, ubi, ut diximus, electrides facile evadunt. Noctu autem discum fulgidissima lampas ex electro illustrat, ita tamen, ut a gubernatore tantum accipiat, hostium vero oculis plane occultetur.

Neque putandum est magnam haberi difficultatem in navibus e longe movendis, moderandisque: quum enim arcanae lucis radii ex gubernatoris loco in navigia torpedinaria proficiscentes sensim coni instar patefiant, et spatium complectantur eo latius, quo longius illa absint, clarum perspicuumque est ignotam adhuc lucem disco facile excipi posse atque in electridem converti.

- XIII. . . Ciceronis M. Tullii Orationes. Ed. MÜLLER. (Voll. 3).
 XIV. . . Ciceronis M. Tullii Epistulae. Ed. MÜLLER. (Voll. 2).
 XV. . . Ciceronis M. Tullii Scripta philosophica. Ed. MÜLLER. (Voll. 3).
 XVI. . . Eclogae poetarum latinorum. Ed. S. BRANDT.
 Id. . . graecorum. Ed. STADTMÜLLER.
 XVII. . . Gellii Auli Noctium Acticarum libri XX ex rec. M. HERTZ. (Voll. 2).
 XVIII. . . Historicorum Romanorum fragmenta. Collegit, disposuit, recensuit H. PETER.
 XIX. . . Orosii Pauli Historiarum adversus Paganos libri VII. Rec. C. ZANGEMEISTER.
 XX. . . Panegyrici Latini XII. Rec. AEM. BAEHRENS.
 XXI. . . Poetarum Romanorum fragmenta. Ed. AEM. BAEHRENS.
 XXII. . . Silii Italici Punica. Ed. L. BAUER. (Voll. 2).
 XXIII. . . Taciti C. Cornelii Libri qui supersunt. Rec. C. HALM. (Voll. 2).
 XXIV. . . Valerii Maximi Factorum et dictorum memorabilium libri IX, cum Iulii Paridis et Ianuarii Nepotiani epitomis. Rec. C. KEMPF.
 XXV. . . Varronis M. Terenti Rerum rusticarum libri III. Rec. H. KEIL.
 XXVI. . . Christus patiens. Tragoedia christiana ex rec. I. G. BRAMBS.
 XXVII. . . Vitae Sanctorum novem metricae ex codicibus Monacensibus, Parisiensibus, Bruxellensi, Hagensi saec. IX-XII. Ed. GUIL. HARSTER.
 XXVIII. . . Epistolae selectae virorum clarorum saec. XVI-XVII. Ed. E. WEBER.
 XXIX. . . Manutii Pauli Epistulae selectae. Ed. M. FICKELSCHERER. Mureti M. A. Scripta selecta. Ed. I. FREY. (Voll. 2).
 (Quae opera omnia proderunt Lipsiae ex officina Teubneriana).
 XXX. . . Divi Thomae Aquinatis Summa Theologica ad emendatiores editiones impressa et accuratissime recognita. Edid. Romae Forzani et S. - Leo PP. XIII aureo numismate decoravit.
 XXXI. . . Divi Thomae Aquinatis Summa Philosophica contra Gentiles ad lectionem codicis autographi in bibl. Vaticana adservati, probatissimorum codicum meliorisque notae editionum fideliter impressa. - Romae, ex off. Forzani et S.
 XXXII. . . Biblia sacra vulgatae editionis Xysti V P. M. iussu recognita et Clementis VIII auctoritate edita. - Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et S.
 XXXIII. . . Novum Iesu Christi Testamentum vulgatae editionis Xysti V P. M. iussu recognitum et Clementis VIII auctoritate editum. - Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et S.

Subnotationes atque propositi praemii indicatio recto tramite mittantur ad **Vox Urbis** commentarii administratorem, Roma, via Alessandrina, 87.

PER ORBEM

Fuerat olim quidam in Graecia, Bellerophontes nomine, qui Pegasus, caelestem equum, cum ex Pyrene Corinthio fonte biberet, laqueo fortis retinuit, audax ascendit, domuitque brevi ita ut in Chimaeram proelium parans, renuentem bellum contra monstrum victor incitaverit.

Divinum, forte, fatius, et non adeo portentosum ut Belgarum vigiles scholae nuper ad Thuini urbis moenia, nec a longe quidem, amularentur. Haec enim servabat tardis nepotibus Fatum, ut non tantum equum aligerum, sed et ipsum divinum equitem eodem laqueo captarent. Fecerunt enim utrumque hoc in Despres illius Gallum quem Belgici milites tenuerunt, qui *hyppandron* nomen iure merito sibi delegerat. Illum ex ipso circensi triumpho diripuerunt invidi scholarii, cum tintinnabulis pluribus zonae circa lumbos appictis urbis moenia quotidie integro cursu circumiret, stupentibus circum civibus portentum hoc nondum in caelum evolasse.

Verum neminem puto adeo graviter eius capturam tulisse quam ego ipse, lectores mei, qui *hyppandron* hunc iamiam pretio conducere agitabam, ut cursu volatuque, veluti Pegasus alter, ad ea visenda quae in orbe fiunt alternis hebdomalibus referrem.

Quamquam hac saltem vice longe diuturnum eius iter non fuisset. Via enim ex Batavia in Germaniam aliquantulum flectens viam satis superque referenda invenisset.

Qui lintea texunt in Batavia orientali ad Hamme urbem, desertionem inierunt tumultibus et sceleribus gravissimam: pistrinas aggressi ac depopulati sunt; perculserunt piores, milites advenientes lapidibus vulnerarunt, domus civium, quae in contumaciam non descendissent, in-

gnis et saxis diruere coeperunt, vixque legione tandem adveniente a criminibus manus ultra abstinerunt.

Quod si Berolinum descendisset, disciplinarum academiae aedes pompa insueta paratas vidisset. In vicinio autem ornatissimo Hohenlohe princeps imperii cancellarius, administri reipublicae, gentiumque legati convivio aderant, ut centesimum bis ab inito nobilissimo coetu annum cum academicis celebrarent: quos inter viri in orbe celeberrimi Mommsenius, Hamachius, Dartoux. Ceterum academise fere omnes quotquot naturae disciplinis student ad epulantes socios gratulatorias syngraphas miserant.

Feriantibus his, lugent Vindobonae Germani, socialistarum tumultibus Mahrsch et Ostrau conturbantibus, athenaeorum discipuli singulari pugna sese ad invicem petentibus, nivalibus procellis assidue omnia obruentibus.

Danubius autem in Hungaria, ad Park ripas, graviora vidit; necem nimirum agricolarum viginti quinque, qui flumen per procellosum aerem scapha transire conati, fluctibus atque tempestate correpti sunt et miserrime demersi.

Ut vero in limine animum reficiamus Karlsruhe redire optimum consilium existimo, ubi sponsalibus laeto auspicio initis in dynastum aedibus adstabimus Maximiliani principis et Badensi genere cum Maria Aloisia et gente Cumberland. Quibus omnia bona, fausta, felicia ex animo omigemur.

VARIA

Nonnulla de Anglia.

Nonnulla, quae Anglos attingunt, hinc inde decerpimus, quae delectationis causa scire licet, noscere eruditionis fore non dubito.

Quotannis ex Italia in Angliam quinquagies centena ovorum millia vendenda mittuntur. Angli pariter inter duplum et quadruplum carnum prae Gallis edunt quotannis, atque inde nonnullis sententia est eos longaeiore prae Gallis vita frui. Tres quotidie ex Anglia moriuntur in aquis dem navigis inserviunt. Quadraginta ex centenis singulis, qui mercatoriam in rem incumbunt, vel aere alieno decocti, vel fortuna adversa prostrati, numerantur quotannis; e singulis sexaginta, qui secundis stantur casibus, quoties perierit quotannis emigrant innumerabiles opibus comparatis. Trecentae circiter naves, sive vaporis, sive velorum per alta rapiuntur, quotannis ex Anglia pereunt submersae. E navibus centum, quae Canalem Suez, quem vocant, praeterlabuntur, octoginta Anglis tantummodo, reliquae viginti ceterarum gentium imperio et dominio sunt. Vaporis naves Anglorum, quae celeritate in Oceano transiendo praestant, vaporitrahastres terrestres ex italicis velocitate longe praevertunt. Quisque Anglus quotannis quadraginta et quatuor epistolas diribitorio ferendas credit, et ex iis, mirabile dictu, vix viginti literae inter decies centena millia metram propositam non contingunt. Anglicus sermo quotannis centum augetur vocibus novis, atque ita diebus nostris increvit, ut gallico dikior sit quater. Quod Anglia impendit habuit in fodiendo isthmo Suez habetur per 102 000 000 libellarum (francos); quod hodie quotannis inde colligit aequat pecuniae pondus, quod proportionem cum 625 000 000 libellarum haberet; sexies igitur initialem pecuniam brevi tempore multiplicavit.

